וקסבר [א]אביי ידו כידה [א] א"ל רבא אי דנפלי לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע לא פליגי דידו עדיפא מידה אלא אידי [ב]ואידי דנפלו לה כשהיא שומרת יבם רישא דלא עבד בה מאמר [א]סיפא דעבד בה מאמר וקסבר רבא מאמר לב"ש עושה ודאי ארוסה וספק נשואה ודאי ארוסה לדחות בצרה וספק נשואה לחלוק בנכסים איתמר משמיה דר' אלעזר כוותיה דרבא ואיתמר משמיה דרבי יוסי ברבי חנינא כוותיה דאביי ומי אמר רבי אלעזר הכי והא אמר רבי אלעזר [ג]מאמר לב"ש אינה קונה אלא לדחות בצרה בלבד איפוך ואי בעית אימא לעולם לא תיפוך אמר לך רבי אלעזר כי אמרי אנא דלא סגי לה בגט אלא דבעי נמי חליצה לחלוק בנכסים דלא קני מי אמרי אמר רב פפא דיוקא דמתניתין כוותיה דאביי ואע"ג דקשיא מתה דקתני נכסים הנכנסים ויוצאים עמה מאי נכנסין ומאי יוצאין לאו נכנסין לרשות הבעל ויוצאים מרשות הבעל לרשות האב ואע"ג דקשיא מתה אדמפלגי בגופה ולאחר מיתה לפלגו בחייה ולפירות [ד]ותו לא מידי: כנסה הרי היא כו': למאי הלכתא א"ר יוסי בר חנינא [ד][ה]לומר שמגרשה בגט ומחזירה מגרשה בגט פשיטא סד"א הואיל וכתיב [א]ולקחה לו לאשה ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומי הראשון עליה בחליצה אין בגט לא קמ"ל מחזירה פשיטא סד"א מצוה דרמיא רחמנא עליה [ו]עבדה השתא תיקום עליה באיסור אשת אח קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל דבר: ובלבד שתהא כתובתה כו': מ"ט [ז]אשה הקנו לו מן השמים [י]ואי לית לה מן הראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה:

מתני' [ו][ה]מצוה בגדול לייבם לא רצה מהלכין על כל האחין לא רצו חוזרין אצל גדול ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם [ח]תלה בקטן עד שיגדיל (א) או בגדול עד שיבא ממדינת הים או חרש או שוטה אין שומעין לו אלא אומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם:

גמ' איתמר ביאת קטן וחליצת גדול פליגי בה ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר [ב]ביאת קטן עדיפא [ג]וחד אמר חליצת גדול עדיפא מאן דאמר ביאת קטן עדיפא דהא מצוה בייבום ומאן דאמר חליצת גדול עדיפא במקום גדול ביאת קטן לאו כלום היא תנן לא רצה מחזירין על כל האחין מאי לאו לא רצה לייבם אלא לחלוץ וקתני מהלכין אצל האחין שמע מינה ביאת קטן עדיפא לא לא רצה לחלוץ ולא לייבם דכוותה גבי האחין לא רצו לא לחלוץ ולא לייבם אמאי חוזרים אצל הגדול [ז]למיכפייה לכפייה לדידהו כיון דמצוה עליה דידיה רמיא לדידיה כייפינן תנן תלה בקטן עד שיגדיל אין שומעין לו ואי ביאת קטן עדיפא אמאי אין שומעין לו נינטר דלמא גדיל ומייבם וליטעמיך ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו אמאי נינטר דלמא אתי [ח]וחליץ אלא [ט] כל שהוי מצוה לא משהינן

אית

וקסבר אביי ידו כידה. מלאוקי פלוגתייהו כנפלו לה (ב) תחתיו ואפי' הכי לבית הלל נכסים בחזקתן קסבר אביי נשואה ידו כידה ולא יותר הלכך כשמת ואין ליבם בה אלא זיקה ידו גריעא מידה ונכסים בחזקתה ובית שמאי פליגי ואמרי נשואה ידו עדיפא מידה וכשמת יד היבם כידה ויחלוקו. ובכתובות בהכותב (דף פג.) נמי פליגי אביי ורבא דקאמר אביי ידו כידה ורבא אמר ידו עדיפא מידה ואמרינן התם נפקא מינה לשומרת יבם: **דידו עדיפא מידה.** ואפילו בית הלל מודו דשקלי יורשי הבעל בנכסים: הכי גרסינן **אלא אידי ואידי דנפלו לה כשהיא שומרת יבם רישא דלא עבד בה מאמר.** קודם שנפלו לה הנכסים הלכך זיקה לא מהניא ולא מידי בנכסים: **וסיפא דעבד בה מאמר.** ובית שמאי לטעמייהו דאמרי מאמר קני כפרק ארבעה אחין (לעיל כט.) בית שמאי אומרים אשתו עמו כו' וב"ה לטעמייהו דאמרי לא קני: **וקסבר רבא.** קנין מאמר לב"ש קני כודאי ארוסה וכספק נשואה. כלומר אע"ג דב"ש (ג) ודאי ארוסה משוי לה לדחות בצרת אחותה משום אחות אשה כדקתני אשתו עמו מיהו לא כודאי נשואה משוי לה למיקני יבם כולה ירושה דילה אלא כספק נשואה ויחלוקו: **כוותיה דאביי.** דסיפא כדנפלו לה כשהיא תחת הבעל: **דקשיא מתה.** לקמן מפרש: **ויוצאין מרשות הבעל.** כשמתה. אלמא דנפלו לה תחת בעלה: **אדמיפלגי בגופה.** של קרקע ולאחר מיתה: **ליפלגו בחייה ולפירות.** הואיל וטעמא משום דידו כידה: **ותו לא מידי.** אין להשיב על כך דודאי דיקא כוותיה וקשיא ליה מתה: **שמגרשה בגט.** ולא בעי חליצה: **ומחזירה.** אם רצה ולא מיתסרא עליה: **ויבמה.** אע"פ שלקחה קרי ליה ויבמה: **ואימא הכי נמי.** אכולה מילתא קאי: **ולקחה לו.** ויבמה מלי למכתב למה לי דכתיב לאשה ש"מ הרי היא כאשתו. ויבמה אי לכדרבי בפ"ק (לעיל דף ח.) לאסור צרות ועריות אי לכדרבנן ויבמה בעל כרחה: **אשה הקנו לו.** לייבם: **מן השמים.** ולא שיעבד נכסיו לכתובתה ויכול למוכרן בכל עת שירצה: **ואי לית לה מראשון.** דלית ליה נכסים: **מתני' מצוה בגדול.** מוהיה הבכור (דברים כה): **לא רצה כו'.** מפרש בגמ': **תלה בקטן.** קטן ממש: **ובגדול.** (ד) שהיה גדול האחים במדינת הים ויש לו אח כאן הגדול מן האחין שלפניו ותלה גדול האחין שלפניו כי לומר המתינו לו שהוא גדול ממני שמא ייבם אותך. והכי מוכח בגמ' דאמרי' ת"ש ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו ואי ס"ד חליצת גדול עדיפא אמאי אין שומעין לו נינטר דלמא אתי וחליץ אלמא אותו שבמדינת הים גדול שבכל האחין הוא: **עליך מצוה.** שאע"פ שאחיך שבמדינת הים גדול ממך כיון דאתה גדול האחין שלפניו עליך מצוה דשהוי מצוה לא משהינן והכי מפרש בגמרא: **גמ' ביאת קטן וחליצת גדול.** גדול רוצה לחלוץ וקטן [ממנו] רוצה לייבם. והאי קטן לאו קטן ממש הוא דקטן לאו בר חליצה וייבום הוא שמא ימצא סרים ואפי' מאן דלא חייש למיעוט וקטן מותר לייבם הכא ודאי סוגיא דשמעתין מוכחא דלאו קטן ממש הוא מדקפריך לקמן תלה בקטן עד שיגדיל ושני ליה שהויי מצוה לא משהינן אלמא בקטן ממש כולהו מודו: **במקום גדול ביאת קטן לאו כלום הוא.** דהא מצוה אגדול רמיא: **אלא לחלוץ וקתני מהלכין על כל האחין.** אולי ייבמה: **ואמאי חוזרין אצל גדול.** אי אמרת בשלמא דכל לא רצה ורצו דמתניתין אייבום קאי להכי חוזרין אצל גדול דכיון דכולהו בעו למיחלץ ואיהו נמי בעי למיחלץ איהו קדים אלא אי אמרת אפילו מיחלץ לא בעי אמאי חוזרין אצל גדול פשיטא דלמכפייה למיחלץ ונכפינן לדידהו ולא נטרח ב"ד כולי האי:

התם

וספק נשואה לחלוק בנכסים. לעיל פ' ד' אחין (דף כט: ושם) גרס רבה גבי מאמר לב"ש נישואין עושה או אירוסין עושה דמתוך תשובתו משמע דמודה דאין יורשה: **אע"ג דקשיא מתה.** לרבא ניחא דדוקא לאחר מיתה מהני מאמר לחלוק בנכסים אבל מחיים לא דהויא לה איהי ודאי ואיהו ספק ומ"מ לא בעי רישא לאוקמי בעבד בה מאמר דמשום דהויא איהי ודאי אין נראה לרבא דתמכור לכתחלה להכי מוקי לה בלא עבד בה מאמר אע"ג דלרבה דלעיל מוכרת לכתחלה משום האי טעמא משום דהויא איהי ודאי רבא לית ליה האי סברא. בהלכות פסוקות דרב יודאי גאון פסיק כאביי *דרב פפא בתראה קאי כוותיה והא דלא חשיב ביע"ל קג"ם משום דאיירי בה אמוראי: **אשה** הקנו לו מן השמים. וא"ת ומה מרויח בכך היבם כיון דאי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני וכ"ת שאם מכר הראשון נכסיו טורפת מלקוחות אע"פ שיש בני חורין לשני א"כ תהא קלה בעיניו להוציאה א) וא"ר דנפקא מינה שיכול היבם למכור שדותיו ואפילו אשתדוף אחר כך שדות של מת לא טרפא ממשעבדי ואם היתה אשתו טורפת מהן ומיהו למאי דבעי למימר בפ"ב מי שהיה נשוי (כתובות נה. ושם) דאי אשתדוף בני חרי לא טרפא ממשעבדי קשה וי"ל דנפקא מינה אם גירשה ואח"כ אשתדוף שדותיו של מת דלא גביא מבני חרי דשני: **ובחרש** ושוטה. מדלא קאמר עד שיתרפא משמע דאפי' תלה לייבם לאחר אין שומעין לפי שאין מוסמין אותה וה"ה דה"מ למינקט מוכה שחין: **גבי אחין לא רצו לא לייבם ולא לחלוץ** אמאי חוזרין כו'. אפילו לא רצו לייבם אלא לחלוץ ה"מ למיפרך:

אמר

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ג מהלכות נחלות הלכה ז טוש"ע אה"ע סימן קס סעיף ה:

מה ב מיי' פ"א מהל' יבום הלכה טו סמג עשין נא טוש"ע שם סימן קסה סע"א:

מו ג מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה יד סמג שם טוש"ע סעיף ח וסעיף ט בהגה"ה:

מז ד מיי' פ"ב מהלכ' יבום הלכה ו סמג עשין נא טוש"ע שם סימן קסא סעיף ד:

מח ה מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ה:

מט ו מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף ו:

נ ז מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ד:

* * *

מוסף רש"י

עיין לעמוד קודם. **הבן מת ראשון.** בנפל הבית עליו ועל אביו קאי, שיורשי יעקב, כגון בני יעקב שמעון ולוי אחי ראובן או אפילו חנוך ופלוא בני ראובן שגם הם יורשי יעקב, אומרים הבן מת ראשון דהיינו ראובן מת ראשון ומכח אבוה דאב קאתיא כדאמרינן בגמרא ולא זכה ראובן בהני נכסי כלל ונירש אנו כל נכסי יעקב, ולענין נפל הבית עליו ועל מורישיו שייך למיתני יורשי מורישיו אומרים הבן מת ראשון (שם). **וב"ה אומרים נכסים בחזקתן.** בחזקת יורשי האב, שהרי הם יורשים ודאי או מיעקב או מראובן וכמוחזקין דמי שהרי יעקב מיחזק בנכסיו היה ואלו באים מכחו ובעל חוב ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי (שם). **שטר העומד לגבות כגבוי דמי.** מי שיש לו שטר חוב על חבירו ושיעבד לו כל נכסיו, מיחזק בעל השטר בנכסים יותר מן הלוה (סוטה כה:). יתרוייהו ודאי חשיבי (רשב"ם ב"ב קנ:). **מתו בעליהן עד שלא שתו.** אבל הנשים שבעלם קנא, שקינאו להן בעליהן ונסתרו ולא הספיק להשקותה עד שמת (כתובות פא ובעיי"ז סוטה כד:). **ואינן שותות.** דבעינן והביא האיש את אשתו (שם ושם). **או שותות או לא נוטלות כתובתן.** כלומר מתוך שלא שותות לא נוטלות כתובה (סוטה שם). **ספק זנאי.** והפסידה כתובתה (כתובות שם). **ומוציא** מידי ודאי. מידי יורשי הבעל שהן ודאי בירושה (שם). **כגבוי דמי.** והיא מיוחקת בנכסיה יותר מהן ואין כאן מוציא מידי ודאי (שם) והלכך כיון דנכסי ברשותה קיימי הוו להו יורשי הבעל תובעין והמוציא מחברו עליו הראיה ועליהן להביא ראיה שזינתה בסתירה זו ולהפסיד כתובתה (סוטה כה ובעיי"ז שבועות מו.). **וקסבר אביי ידו כידה.** לפיכך כשמת ונפלה לפני יבם ומתה עד שלא נתיבמה, יורשיה ויורשי הבעל שניהם באים לירש, זה מכח אחותו וזה מכח אחיו, לבית שמאי חלוקה עדיפא ולבית הלל חזקה קמייתא עדיפת, לפיכך נכסי מלוג בחזקת יורשי האב (כתובות פג.). **דידו עדיפא מידה.** וכשמת עמד אחיו לינתה במקומו והרי הוא כמותו ואם מתה כשהיא שומרת יבם אין ליורשיה כאן כלום (שם). **אלא לדחות בצרה בלבד.** כלומר לדחות אחותה שלא תתפרנס לו משום אחות זקוקה (לעיל כט:). **ותו לא מידי.** אין לדון אחר דבר זה (סוכה לו:). תו ליכא לאקשויי מידי (עירובין קג.). אין להקשות על דבר זה (ע"ז כג. עד). ליכא לשנויי מידי (סנהדרין סב:). אין להקשות כדבר זה (שם סו.). **לומר שמגרשה בגט ומחזירה.** תרי מילי אשמעינן, מגרשה בגט ואינה צריכה חליצה, ואשמעינן שאם רצה להחזירה מחזירה כשאר אשה (כתובות פב. ובעיי"ז לעיל ח: ב:) ולא אמרינן מליה דמה רחמנא עליה ועבדה ומהשתא תיקום עליה כאיסור אשת אח (לעיל ח:). **מצוה בגדול.** האחים לייבם, ונפקא לן מוהיה הבכור (ביצה לו.) המייבם יהיה הבכור (לעיל כד.). עד כאן שייך לעמוד קודם.

מסורת הש"ס

א) [כתובות פג.], ב) לעיל כט., [נדרים עד.], ג) [סוטה ל. וש"נ], ד) לעיל ח: יט:, כתובות פב., ה) נ"ל עברה, ו) לקמן פה. כתובות פב., ז) גילה לו. לעיל כד., ח) [ל"ל ומייבם], ט) [לקמן מז:], י) [דומה לזה כתבו תוס' מגילה כט: ד"ה והלכתא].

* * *

תורה אור השלם

א. כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה: דברים כה ה

* * *

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אע"ג. ד"ה רב פפא בתראה. ע' מס' ע"ז נט ע"ב תד"ה אר"פ וברא"ש שם:

* * *

הגהות הב"ח

(א) במשנה עד שיגדיל ובגדול נ"ל ויתיבת או נמחק: (ב) רש"י ד"ה וקסבר וכו' כנפלו לה כשהיא תחתיו: (ג) ד"ה וקסבר רבא וכו' כודאי ארוסה משוי לה לענין לדחות: (ד) ד"ה ובגדול או שהיה וכו' שמא ייבם אותה והכי מוכח:

* * *

הגהות הגר"א

[א] גמ' א"ל רבא אי כו'. נ"ב לדברי רש"י לרבא אף ב"ה מודי דיחלוקו. ורי"ף מפרש דהכל לבעל. והרמב"ם מפרש דכל האוקימתות הכל לב"ש אבל לב"ה לעולם לאשה ועמש"ש ועי' רמב"ן וכתב דה"ה למכירה ולפירי אבל הרמב"ם פסק דל"ל ליבם פירות ועי' ברא"ש פ"ד דכתובות סי' כב וכ"ד הראב"ד ועמש"ש רבינו באה"ע סי' קס:

* * *

תוספות ישנים

כתובה לגבות מחיים: **וקסבר** אביי ידו כידה. ובהלכות פסוקות דרב יהודאי פסק כאביי ולא נמנו ביע"ל קג"ם משום דאמוראי בתראי סברי כוותיה ואי"ל לפסוק כוותיה: **א) אומר** השר דהא דקאמר אשה הקנו לו מן השמים וכו' ליתן טעם למה אין לה שתי כתובות אחת מהיבם שהיא אשתו ואין אשה בלא כתובה ואחת מבעלה הראשון שנשתעבדו לה נכסיו, ומשני [אשה] הקנו לו מן השמים בלא כתובה ואין לה כי אם כתובה לאשונה ואי לית לה מראשון אף הכתובה ראשונה תקנו לה וכו' שלא תהא קלה וכו' והרבה יש פירושים ודחוקים: ובגדול עד שיבא ממדינת הים. פי' שיש גדול ממנו במדה"י ואומר לנו להמתין ואין שומעין לו משום דאת שהוא עומד לפנינו מוטלת עליו המצוה וכן משמע בגמ':